

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ
ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αρ. 41804/13)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

6 Οκτωβρίου 2016

Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 44§2 της Σύμβασης. Μπορεί να επέλθουν ορισμένες αλλαγές ως προς τη μορφή.

Στην υπόθεση Αλεξόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα), που συνεδρίασε σε Τμήμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Mirjana Lazarova Trajkovska, *Πρόεδρο,*

Ledi Bianku,

Kristina Pardalos,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Robert Spano,

Armen Harutyunyan,

Pauliine Koskelo, *δικαστές,*

και με τη σύμπραξη της Renata Degener, ως Αναπληρώτρια Γραμματέα Τμήματος,

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο στις 30 Αυγούστου 2016,

Εξέδωσε την παρούσα απόφαση που εκδόθηκε την ίδια ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από προσφυγή που ασκήθηκε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας (αρ. προσφυγής 41804/13) από δέκα υπηκόους του εν λόγω κράτους, έναν Σέρβο και έναν Τούρκο υπήκοο («οι προσφεύγοντες», κατάλογος των οποίων αναφέρεται στο παράρτημα) και οι οποίοι προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 24 Ιουνίου 2013, δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).
2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από τους δικηγόρους Θεσσαλονίκης Κ.Τσιτσελίκη και Α.Σπαθή. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τον πληρεξούσιό της, τον κ. Ι. Μπακόπουλο, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Η Κυβέρνηση της Σερβίας και της Τουρκίας δεν έκαναν χρήση του δικαιώματός τους να παρέμβουν στη διαδικασία (άρθρο 36§1 της Σύμβασης).
3. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται ειδικότερα παραβίαση του άρθρου 3, λόγω των συνθηκών κράτησής τους στη φυλακή Κομοτηνής.
4. Στις 30 Αυγούστου 2013, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

5. Ορισμένοι από τους προσφεύγοντες κρατούνταν στις φυλακές Κομοτηνής και ορισμένοι εξακολουθούν να κρατούνται. Ειδικότερα οι προσφεύγοντες υπ' αρ. 1, 6, 8

και 11 απολύθηκαν αντίστοιχα στις 22 Απριλίου, 19 Απριλίου, 9 Σεπτεμβρίου και 19 Απριλίου 2013. Οι υπ' αρ. 9, 10 και 12 προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν, ο πρώτος στις 21 Αυγούστου 2013 στις φυλακές Τρικάλων, οι δύο άλλοι αντίστοιχα στις 26 Οκτωβρίου και 7 Δεκεμβρίου 2013 αντίστοιχα στις φυλακές Κασσάνδρας.

A. Οι συνθήκες κράτησης στις φυλακές Κομοτηνής κατά τους προσφεύγοντες.

6. Κατά τους προσφεύγοντες, η φυλακή, συνολικής χωρητικότητας για 96 κρατούμενους φιλοξενούσε 345 στις αρχές του 2013. Καθένα από τους 9 θαλάμους 30τ.μ. φιλοξενούσε 20 κρατούμενους και καθένα από τα είκοσι κελιά 6.τ.μ. φιλοξενούσε 4 κρατούμενους. Άλλα έξι κελιά, εμβαδού 5 τ.μ., φιλοξενούσαν καθένα 3 έως 4 κρατούμενους. Ο προσωπικός χώρος για κάθε κρατούμενο δεν υπερέβαινε τα 1,2 τ.μ. έως 1,7 τ.μ., συμπεριλαμβανομένου του κρεβατιού. Τα κελιά δεν αεριζόντουσαν καλά και είχαν ελάχιστο φυσικό φως. Όλα τα κελιά δεν είχαν τουαλέττες και οι κρατούμενοι ήταν αναγκασμένοι να χρησιμοποιούν τις κοινές τουαλέττες οι οποίες δεν επαρκούσαν. Αρκετές από τις τουαλέττες δεν καθαριζόντουσαν από τη διοίκηση της φυλακής και οι κρατούμενοι δεν είχαν προϊόντα καθαρισμού για να τις καθαρίζουν. Οι τουαλέττες δεν έκλειναν.

7. Η φυλακή δεν είχε τραπεζαρία και οι κρατούμενοι γευμάτιζαν στα κρεβάτια τους. Η τροφή ήταν λιγοστή και κακής διατροφικής ποιότητας.

8. Το σύστημα θέρμανσης δεν λειτουργούσε παρά μόνον μια έως δύο ώρες την ημέρα. Δεν υπήρχε καμία ψυχολογική ή ψυχιατρική υποστήριξη και οι ιατρικές φροντίδες που παρέχονταν στους κρατούμενους ήταν στοιχειώδεις.

9. Τέλος, ανεπαρκής ήταν και ο αριθμός του σωφρονιστικού προσωπικού (45 φύλακες αντί των 96 προβλεπομένων) και δεν αρκούσε για να διασφαλίσει την ασφάλεια των κρατουμένων.

10. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι τόσο το Υπουργείο Δικαιοσύνης όσο και η Διεύθυνση της φυλακής γνώριζαν την κατάσταση της φυλακής Κομοτηνής. Συναφώς, προσκομίζουν επιστολή της 7^{ης} Φεβρουαρίου 2013 η οποία απευθύνεται στον Υπουργό Δικαιοσύνης από το σωματείο του σωφρονιστικού προσωπικού της φυλακής. Στην εν λόγω επιστολή το σωματείο αναφέρεται ειδικά στο πρόβλημα της συμφόρησης που επικρατεί στη φυλακή και επισημαίνουν ότι φιλοξενούσε κατά την ημερομηνία εκείνη

340 κρατούμενους και ότι θάλαμοι που προορίζονταν για 8 έως 10 άτομα φιλοξενούσαν 30 ή και περισσότερα άτομα. Το σωματείο ζητούσε την άμεση αποσυμφόρηση της φυλακής.

11. Εξάλλου, την πρώτη εβδομάδα του Δεκεμβρίου του 2012, το σωφρονιστικό προσωπικό της φυλακής έκανε απεργία για δύο κυρίως λόγους: τη μείωση σε οριακό σημείο του προσωπικού και την επιδείνωση των συνθηκών κράτησης, κατάσταση που είχε συνέπειες στις συνθήκες εργασίας του προσωπικού.

B. Οι συνθήκες κράτησης στην φυλακή Κομοτηνής κατά την Κυβέρνηση

12. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι κρατούμενοι έχουν τη δυνατότητα να προαυλίζονται δύο φορές την ημέρα (από τις 08.30 έως τις 11.30 και από τις 14.45 έως 15 λεπτά πριν τη δύση του ηλίου). Κατά το χρονικό αυτό διάστημα μπορούν να συμμετέχουν σε ομαδικά αθλήματα (μπάσκετ, ποδόσφαιρο και βόλλευ) ή να αθληθούν στην σύγχρονη αίθουσα γυμναστηρίου που υπάρχει στην φυλακή. Υπάρχει επίσης βιβλιοθήκη με βιβλία στα ελληνικά ή σε άλλες γλώσσες καθώς και εκατό θέσεις εργασίας.

13. Οι θάλαμοι θερμαίνονται με σύστημα κεντρικής θέρμανσης. Ορισμένες ώρες της ημέρας υπάρχει παροχή ζεστού νερού. Οι θάλαμοι και τα κελιά είναι εξοπλισμένα με τηλεοράσεις. Ρούχα και παπούτσια διανέμονται στους κρατούμενους που δεν έχουν. Οι κρατούμενοι γευματίζουν στα κελιά τους που έχουν τραπέζια και καρέκλες. Τα γεύματα (τρεις φορές την ημέρα) ετοιμάζονται στα μαγειρεία της φυλακής και περιλαμβάνουν κρέας, πουλερικά, ψάρι και φρούτα. Προβλέπονται επίσης ειδικά γεύματα για τους κρατούμενους ανάλογα με το θρήσκευμά τους. Οι κρατούμενοι μπορούν επίσης να αγοράσουν τρόφιμα στο μικρό κατάστημα που λειτουργεί εντός της φυλακής.

14. Ο γενικός ιατρός της φυλακής εξετάζει σε καθημερινή βάση τους κρατούμενους που το ζητούν. Επιπλέον, ένας ψυχολόγος πραγματοποιεί ατομικές ή ομαδικές συνεδρίες.

15. Δύο φορές το έτος, μια εταιρεία προβαίνει στην απεντόμωση των κελιών.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

16. Όσον αφορά το οικείο εθνικό δίκαιο και την πρακτική, ισχύουν όσα αναφέρονται στην απόφαση *Χατζηβασιλειάδης κατά Ελλάδας* (αρ. 51618/12, §§17-21, 26 Νοεμβρίου 2013).

III. ΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΑΝΘΡΩΠΩΝ Η ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Ή ΠΟΙΝΩΝ (CPT)

17. Στην έκθεσή της της 5^{ης} Ιουλίου 2013, η οποία καταρτίστηκε μετά την επίσκεψη που πραγματοποίησε από 4 έως 16 Απριλίου 2013, η CPT ανέφερε ότι η φυλακή της Κομοτηνής, περιείχε δύο πτέρυγες των οποίων η επίσημη χωρητικότητα ήταν για 96 κρατούμενους και κατά τον χρόνο της επίσκεψης φιλοξενούσε 336. Η πρώτη πτέρυγα αποτελούνταν από εννέα θαλάμους, 90 τ.μ. έκαστος (συμπεριλαμβανομένης της τουαλέτας) και φιλοξενούσε 25 έως 30 κρατούμενους. Μερικοί κρατούμενοι μοιράζονταν από ένα κρεβάτι και ορισμένοι κοιμόντουσαν σε στρώματα στο πάτωμα. Η οροφή και οι τοίχοι ορισμένων θαλάμων καλύπτονταν από μούχλα. Η δεύτερη πτέρυγα περιελάμβανε είκοσι κελιά, 8 τ.μ. το καθένα, συμπεριλαμβανομένης της τουαλέτας και του νιπτήρα (οι οποίοι δεν ήταν ακριβώς ξεχωριστοί από το κελί). Τα κελιά ήταν επιπλωμένα με δύο κρεβάτια (κουκέττες) και κατά τον χρόνο της επίσκεψης, δεκαπέντε κελιά φιλοξενούσαν καθένα από τέσσερις κρατούμενους. Τα υπόλοιπα πέντε κελιά φιλοξενούσαν έξι κρατούμενους καθένα, γεγονός που συνιστούσε έναν αφόρητο συνωστισμό. Η ανάγκη για χώρο ήταν τέτοια που τα πέντε κελιά πειθαρχικής κράτησης χρησιμοποιούνταν και αυτά για την φιλοξενία κρατουμένων που έπρεπε να προστατεύονται.

18. Οι κρατούμενοι παραπονέθηκαν στους εκπροσώπους της CPT ότι οι αρχές της φυλακής ψέκαζαν τα κελιά με εντομοκτόνα χωρίς να λαμβάνουν καμία προφύλαξη, γεγονός που προκαλούσε αδιαθεσία σε ορισμένους κρατούμενους. Εντούτοις, παρά την χρήση εντομοκτόνων, δεν ήταν δυνατή η εξόντωση των κατσαρίδων.

19. Ένας επισκέπτης ιατρός επισκεπτόταν την φυλακή από τις 08.00 έως τις 11.30 και πιο περιστασιακά ένας οδοντίατρος. Υπήρχαν δύο νοσοκόμες που εργαζόντουσαν με καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Αυτή η ιατρική παρουσία θα ήταν επαρκής εάν η

φυλακή λειτουργούσε εντός των ορίων της επίσημης χωρητικότητάς της, αλλά ήταν απολύτως ακατάλληλη για έναν πληθυσμό 336 κρατουμένων.

20. Λόγω των περικοπών του προϋπολογισμού, το σχολείο της φυλακής δεν λειτουργούσε λόγω ελλείψεως πιστώσεων για την πρόσληψη καθηγητών.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

I. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 3 ΚΑΙ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

21. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις συνθήκες κράτησής τους στην φυλακή Κομοτηνής. Επικαλούνται σχετικά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Επικαλούμενοι το άρθρο 13, οι προσφεύγοντες καταγγέλλουν επίσης τη μη ύπαρξη πραγματικής προσφυγής που να τους επιτρέπει να παραπονεθούν για τις συνθήκες κράτησής τους. Τα σχετικά άρθρα είναι διατυπωμένα ως εξής:

Άρθρο 3

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπων ή εξευτελιστικάς».

Άρθρο 13

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερία παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και άν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων του».

A. Επί του παραδεκτού

22. Η Κυβέρνηση επικαλείται τη μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσωσ όσον αφορά τους υπ' αρ. 1, 6, 8, 9, 10, 11 και 12 προσφεύγοντες οι οποίοι αφέθηκαν ελεύθεροι ή μεταφέρθηκαν σε άλλες φυλακές κατά τον χρόνο άσκησης της προσφυγής, λόγω του ότι δεν άσκησαν αγωγή βάσει του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Καλεί επίσης το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή για μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσωσ καθώς όλοι οι προσφεύγοντες δεν έκαναν χρήση των ενδίκων βοηθημάτων (προσφυγών) που τους επιτρέπουν να παραπονεθούν

για τις συνθήκες κράτησής τους: προσφυγή στον Εισαγγελέα εκτέλεσης των ποινών και εφαρμογής των μέτρων ασφαλείας που προβλέπεται στο άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, προσφυγή στο Συμβούλιο της Φυλακής που προβλέπεται στο άρθρο 6 του Σωφρονιστικού Κώδικα, προσφυγή στο Δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών ή στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών που προβλέπονται στα άρθρα 86 και 87 του ιδίου Κώδικα.

23. Οι υπ' αρ. 1, 6 και 11 προσφεύγοντες αναφέρονται στην απόφαση *Κανάκης κατά Ελλάδας* (αρ. 40146/11, §88, 12 Δεκεμβρίου 2013) και επιθυμούν να παραιτηθούν από την προσφυγή τους. Οι λοιποί προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι κατά τον χρόνο προσφυγής στο Δικαστήριο, ήσαν όλοι κρατούμενοι. Οι υπ' αρ. 8, 9, 10, 12 κρατούμενοι απολύθηκαν ή μεταφέρθηκαν μετά την προσφυγή στο Δικαστήριο και επομένως δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι δεν εξάντλησαν τα εσωτερικά ένδικα μέσα. Όσον αφορά τα ένδικα βοηθήματα των άρθρων 6, 86 και 87 του Σωφρονιστικού Κώδικα και 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όλοι οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι στερούνται αποτελεσματικότητας καθόσον ποτέ στο παρελθόν δεν χρησίμευσαν για τη βελτίωση του διαρθρωτικού προβλήματος των συνθηκών κράτησης των φυλακών.

1. *Όσον αφορά τους υπ' αρ. 1, 6 και 11 προσφεύγοντες*

24. Δεδομένης της άποψης που εξέφρασαν οι εν λόγω προσφεύγοντες και ελλείψει ειδικών συνθηκών που να αφορούν την τήρηση προστατευομένων από τη Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της δικαιωμάτων, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν δικαιολογείται η συνέχιση της εξέτασης των αιτιάσεων αυτών, κατά την έννοια του άρθρου 37 §1(α) της Σύμβασης. Επομένως, η υπόθεση πρέπει να διαγραφεί από το πινάκιο όσον αφορά τους υπ' αρ. 1, 6 και 11 προσφεύγοντες.

2. *Όσον αφορά τους υπ' αρ. 8, 9, 10 και 12 προσφεύγοντες.*

25. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι όσον αφορά την εξάντληση εσωτερικών ενδίκων μέσων, η κατάσταση ενός προσώπου που έχει κρατηθεί υπό συνθήκες που θεωρεί ως ασύμβατες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης και το οποίο προσφεύγει στο Δικαστήριο αφότου έχει αφεθεί ελεύθερο διαφέρει από την κατάσταση προσώπου που προσφεύγει στο Δικαστήριο ενόσω εξακολουθεί να κρατείται υπό τις συνθήκες που καταγγέλλει

(Χριστοδούλου και λοιποί κατά Ελλάδα, αρ. 80452/12, §57, 5 Ιουνίου 2014). Επιπλέον, η υποχρέωση για τον προσφεύγοντα να εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα κρίνεται κατ' αρχήν κατά την ημερομηνία ασκήσεως της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου (Baumann κατά Γαλλίας, αρ. 33592/96, §47, 22 Μαΐου 2001 και Κουταλίδης κατά Ελλάδα, αρ. 18785/13, §61, 27 Νοεμβρίου 2014).

26. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η προαναφερθείσα αγωγή του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ αποτελεί μια αμιγώς αποζημιωτική προσφυγή που επιτρέπει σε ένα πρόσωπο να ζητήσει και να πετύχει αποζημίωση όταν το πρόσωπο αυτό, αφού αφεθεί ελεύθερο, επιθυμεί να παραπονεθεί για τις συνθήκες της κράτησής του στη φυλακή όπου κρατούνταν. Εντούτοις, η προσφυγή αυτή δεν επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να πετύχει βελτίωση των συνθηκών κράτησής του. Συνεπώς δεν έχει προληπτικό χαρακτήρα κατά την έννοια της απόφασης *Ananyev και λοιποί κατά Ρωσίας* (αρ. 42525/07 και 60800/08, §98, 10 Ιανουαρίου 2012).

27. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι υπ' αρ. 9, 10 και 12 προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν σε άλλες φυλακές για να εκτίσουν εκεί τις ποινές τους, στις 21 Αυγούστου, 26 Οκτωβρίου και 7 Δεκεμβρίου 2013 αντίστοιχα. Όσον αφορά τον υπ' αρ. 8 προσφεύγοντα, αφέθηκε ελεύθερος στις 9 Σεπτεμβρίου 2013. Ωστόσο, όταν προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 24 Ιουνίου 2013, συγχρόνως με τους υπ' αρ. 2, 3, 4, 5 και 7 προσφεύγοντες, δεν ήταν ελεύθεροι. Η αγωγή του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ δεν θα είχε καμία χρησιμότητα για αυτούς, δεδομένης ιδίως της συμφόρησης των φυλακών που επικρατεί συχνά στην Ελλάδα (βλ. επίσης *Adiele και λοιποί κατά Ελλάδα*, αρ. 29769/13, §§33-34, 25 Φεβρουαρίου 2016).

28. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η προσφυγή δεν πρέπει να απορριφθεί λόγω μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35§§1 και 4 της Σύμβασης στο μέτρο που αφορά τους προαναφερθέντες προσφεύγοντες.

3. Όσον αφορά τους προσφεύγοντες υπ' αρ. 2, 3, 4, 5 και 7

29. Όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης, το Δικαστήριο έχει κρίνει σε ορισμένες υποθέσεις (*Vaden κατά Ελλάδα*, αρ. 35115/03, §§30-33, 29 Μαρτίου 2007 και *Τσιβής κατά Ελλάδα*, αρ. 11553/05, §§18-20, 6 Δεκεμβρίου 2007) ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα, επειδή δεν είχαν κάνει χρήση των

προβλεπόμενων στο άρθρο 572 ΚΠοινΔικ και στο άρθρο 6 του Νόμου 2776/1999 προσφυγών. Στις υποθέσεις αυτές, οι προσφεύγοντες παραπονιόντουσαν για ειδικές περιστάσεις που τους έθιγαν προσωπικά ως άτομα και για τις οποίες εκτιμούσαν ότι οι σωφρονιστικές αρχές μπορούσαν να θέσουν τέλος στις περιστάσεις αυτές λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα. Αντίθετα, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως δηλώσει ότι, στο μέτρο που ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι έχει θιγεί προσωπικά από τις γενικές συνθήκες κράτησης στην φυλακή, όπως εν προκειμένω, οι προβλεπόμενες στα προαναφερθέντα άρθρα 6 και 572 δεν έχουν καμία χρησιμότητα (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδας, αρ. 50765/11, §51, 13 Νοεμβρίου 2014).

30. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος στην υπό κρίση υπόθεση να διαφοροποιηθεί από την πάγια νομολογία του ως προς το θέμα και επομένως απορρίπτει την ένσταση της Κυβέρνησης.

4. Συμπέρασμα

31. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αιτιάσεις των υπ' αρ. 2-5, 7-10 και 12 προσφευγόντων δεν είναι προδήλως αβάσιμες κατά την έννοια του άρθρου 35§3(α) της Σύμβασης και ότι δεν αντίκεινται σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Επομένως, τις κηρύσσει παραδεκτές.

B. Επί του βάσιμου της προσφυγής όσον αφορά τους προσφεύγοντες υπ' αρ. 2-5, 7-10 και 2

32. Οι προσφεύγοντες αναφέρονται στην δική τους εκδοχή των συνθηκών κράτησης στη φυλακή Κομοτηνής και προσκομίζουν προς στήριξη των ισχυρισμών τους φωτογραφίες του εσωτερικού των θαλάμων και των κελιών.

33. Η Κυβέρνηση αναφέρεται στη δική της εκδοχή και υπογραμμίζει ότι ανεξαρτήτως του αριθμού των κρατουμένων που ποικίλλει καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, η περίοδος κατά την οποία οι κρατούμενοι βρίσκονται στο προαύλιο της φυλακής απαλύνει τις συνέπειες του επικαλούμενου από τους προσφεύγοντες υπερπληθυσμού. Όσον αφορά την από 7 Φεβρουαρίου 2013 επιστολή προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης την οποία απέστειλε το σωματείο του σωφρονιστικού προσωπικού της φυλακής, σκοπός της δεν ήταν να παρουσιάσει μια εικόνα των

συνθηκών κράτησης αλλά να κάνει γνωστά τα προβλήματα ασφάλειας που επικρατούν στη φυλακή και την ανάγκη να ενισχυθεί το προσωπικό.

34. Όσον αφορά τις γενικές αρχές εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης σε υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με αυτά που τίθενται με την παρούσα προσφυγή, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σχετική νομολογία του (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, *Φιλιππόπουλος κατά Ελλάδας*, αρ. 41800/13, §§64-67, 12 Νοεμβρίου 2015).

35. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του ότι οι προσφεύγοντες δεν αναφέρουν σε ποιο κελί ή σε ποιον θάλαμο κρατούνταν. Αναφέρει ωστόσο ότι η φυλακή Κομοτηνής, επίσημης χωρητικότητας 96 κρατούμενων, φιλοξενούσε περίπου 340 το πρώτο εξάμηνο του 2013, περίοδο κατά την οποία οι προσφεύγοντες προσέφυγαν στο Δικαστήριο. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι καθένας από τους εννιά θαλάμους των 30τ.μ. φιλοξενούσε 25 κρατούμενους και καθένα από τα είκοσι κελιά των 6 τ.μ. φιλοξενούσε 4 κρατούμενους, ότι ο προσωπικός τους χώρος δεν υπερέβαινε τα 1,2 τ.μ. έως 1,7 τ.μ. και ότι ορισμένοι κρατούμενοι κοιμόνταν στο πάτωμα. Εξάλλου οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι κατήγγειλαν την κατάσταση υπερπληθυσμού της φυλακής στην από 7 Φεβρουαρίου 2013 επιστολή τους προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης στην οποία ζητούσαν την άμεση αποσυμφόρηση της φυλακής. Την κατάσταση αυτή διαπίστωσε και η CPT στην έκθεσή της της 5ης Ιουλίου 2013 η οποία χαρακτήριζε ως «αφόρητη» την κατάσταση σε ορισμένα κελιά.

36. Το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη του ότι η Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί τους αριθμούς αυτούς. Υποστηρίζει μόνον ότι το γεγονός ότι οι κρατούμενοι, μεταξύ των οποίων οι προσφεύγοντες, μπορούσαν να περνούν πολλές ώρες της ημέρας στο προαύλιο της φυλακής, μετρίαζε την κατάσταση. Εντούτοις, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι ώρες προαυλισμού ήταν από 08.30 έως 11.30 και από 14.45 έως 15 λεπτά πριν τη δύση του ηλίου, γεγονός που συνεπάγεται ότι οι προσφεύγοντες ήταν αναγκασμένοι να περνούν κατά μέσο όρο 17 ώρες την ημέρα (δεδομένου ότι η δύση του ηλίου αλλάζει ανάλογα με την εποχή του χρόνου) στους θαλάμους και τα κελιά τους.

37. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, το ότι οι προσφεύγοντες μπορούσαν να μένουν κατά μέσο όρο έξι ώρες στο προαύλιο της φυλακής δεν μπορεί να αντισταθμίσει το ότι για το υπόλοιπο της ημέρας βρίσκονταν στην πραγματικότητα περιορισμένοι στα

κρεβάτια τους σε συνθήκες χωρίς ιδιωτικότητα, καθώς ο προαναφερθείς υπερπληθυσμός της φυλακής, ο οποίος είναι αισθητά ορατός στις φωτογραφίες που έστειλαν οι προσφεύγοντες, δεν τους άφηνε άλλη επιλογή. Σε αυτό προστίθενται και η απουσία τραπεζαρίας στη φυλακή που ανάγκαζε τους κρατούμενους να γευματίζουν στα κρεβάτια τους, η μούχλα στις οροφές και στους τοίχους, καθώς και η μη ύπαρξη πόρτας μπροστά σε ορισμένες τουαλέτες των κελιών, στα οποία αναφέρθηκε η CPT και που είναι ορατά στις φωτογραφίες που προσκομίζει ο προσφεύγων.

38. Λαμβανομένου υπόψη του σωρευτικού αποτελέσματος των συνθηκών κράτησης των προσφευγόντων, το Δικαστήριο θεωρεί ότι έχουν φθάσει στο όριο της απαιτούμενης βαρύτητας για να χαρακτηριστεί η κράτησή τους ως απάνθρωπη και ευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης.

39. Συνεπώς υπήρξε παραβίαση της διάταξης αυτής.

40. Λαμβανομένων υπόψη των συμπερασμάτων του στις παραγράφους 29-30, κρίνει ότι υπήρξε επίσης παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

41. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

« Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση».

A. Ζημία

42. Ανάλογα με τη διάρκεια της κράτησής τους οι προσφεύγοντες ζητούν για την ηθική βλάβη που θεωρούν ότι υπέστησαν τα ακόλουθα ποσά, τα οποία ζητούν να καταβληθούν στον τραπεζικό λογαριασμό που θα υποδείξουν οι εκπρόσωποί τους, έτσι: ο υπ' αρ. 2 προσφεύγων ζητεί το ποσό των 13.000 ευρώ, ο υπ' αρ. 3 προσφεύγων το ποσό των 10.000 ευρώ, ο υπ' αρ. 4 προσφεύγων το ποσό των 10.000 ευρώ, ο υπ' αρ. 5 προσφεύγων το ποσό των 10.000 ευρώ, ο υπ' αρ. 7 προσφεύγων το ποσό των 10.000 ευρώ, ο υπ' αρ. 8 προσφεύγων το ποσό των 7.000 ευρώ, ο υπ' αρ. 9 προσφεύγων το ποσό των 7.000 ευρώ, ο υπ' αρ. 10 προσφεύγων το ποσό των 13.000 ευρώ και ο υπ' αρ. 12 προσφεύγων το ποσό των 13.000 ευρώ.

43. Η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διάρκεια της κράτησης των προσφευγόντων δεν πρέπει να αποτελεί το μόνο κριτήριο για τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης και ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλα κριτήρια όπως τα μέτρα που έχουν ληφθεί για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης και αποσυμφόρησης της φυλακής, όπως η μεταφορά των κρατούμενων σε άλλες φυλακές. Θεωρεί ότι η επιδίκαση ποσού ύψους 1.000 ευρώ σε αυτούς που κρατούνταν κατά την ημερομηνία προσφυγής στο Δικαστήριο και υπό την προϋπόθεση ότι κρατούνται ακόμη, αποτελεί επαρκή ικανοποίηση. Τέλος, υποστηρίζει ότι δεν δικαιολογείται η καταβολή να γίνει στον τραπεζικό λογαριασμό των εκπροσώπων.

44. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να επιδικάσει για ηθική βλάβη το ποσό των 5.000 ευρώ στους υπ' αρ. 5, 8 και 9 προσφεύγοντες και το ποσό των 7.000 ευρώ στους υπ' αρ. 2, 3, 4, 7, 10 και 12 προσφεύγοντες. Τα ποσά αυτά θα καταβληθούν απευθείας στον τραπεζικό λογαριασμό που θα υποδείξουν οι εκπρόσωποί τους (βλ. μεταξύ πολλών άλλων και προσφάτως, προαναφερθείσα απόφαση *Adiele και λοιποί*, §65).

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

45. Οι προσφεύγοντες ζητούν επίσης από κοινού 2.500 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη ενώπιον του δικαστηρίου, υποστηρίζοντας ότι έχουν συνάψει συμφωνία με τους δικηγόρους τους σχετικά με την αμοιβή τους, μια συμφωνία που προσομοιάζει σε συμφωνία *quota litis*. Ζητούν επίσης τα ποσά αυτά να καταβληθούν απευθείας στον τραπεζικό λογαριασμό που θα υποδείξουν οι δικηγόροι τους.

46. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αξιώσεις για έξοδα και δικαστική δαπάνη δεν συνοδεύονται από τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Επομένως, το αίτημα πρέπει να απορριφθεί.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

47. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Αποφασίζει να διαγράψει την προσφυγή από το πινάκιο όσον αφορά τους υπ' αρ. 1, 6 και 11 προσφεύγοντες
2. Κηρύσσει παραδεκτή την προσφυγή όσον αφορά τις αντλούμενες από τα άρθρα 3 και 13 της Σύμβασης αιτιάσεις και όσον αφορά τους προσφεύγοντες υπ' αρ. 2-5, 7-10 και 12,
3. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης,
4. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης,
5. Αποφαίνεται

α) ότι το καθ' ου η προσφυγή Κράτος πρέπει να καταβάλει στους προσφεύγοντες, εντός τριών μηνών από την ημέρα που η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44§2 της Σύμβασης, το ποσό των πέντε χιλιάδων ευρώ (5.000 €) σε καθένα από τους υπ' αρ. 5, 8 και 9 προσφεύγοντες, το ποσό των επτά χιλιάδων ευρώ (7.000€) σε καθένα από τους υπ' αρ. 2, 3, 4, 7, 10 και 12 προσφεύγοντες, συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος, για ηθική βλάβη, και τα οποία ποσά θα καταβληθούν απευθείας στον τραπεζικό λογαριασμό που θα υποδείξουν οι δικηγόροι τους,

β) ότι από την εκπνοή της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξάνονται με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες

6. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχτηκε στα γαλλικά και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 6 Οκτωβρίου 2016, σύμφωνα με το άρθρο 77 §§2 και 3 του Κανονισμού.

Renata Degener
Αν. Γραμματέας

Mirjana Lazarova Trajkovska,
Πρόεδρος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Μάριος ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς 1969.
2. Hasim EFE, Τούρκος υπήκοος, γεννηθείς στις 19/05/1962
3. Yasar ERGUN Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς στις 1ε 28/04/1965
4. Αθανάσιος ΧΑΤΖΗΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1965.
5. Ναπολέον ΚΑΡΑΔΕΔΟΣ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1953.
6. Βασίλειος ΚΟΥΣΟΓΛΟΥ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1981.
7. Λάζαρος ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1984.
8. Άνθιμος ΠΑΥΛΙΔΗΣ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1949.
9. Κωνσταντίνος ΠΟΛΥΖΑΣ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1976.
10. Kristian SVETKOVIC Σέρβος υπήκοος, γεννηθείς το 1986.
11. Μάριος ΤΕΡΛΕΠΑΝΗΣ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1978.
12. Σάββας ΤΣΑΠΑΚΙΔΗΣ, Έλληνας υπήκοος, γεννηθείς το 1958.

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο
Η μεταφράστρια

Μαρία Καραμπάτσα